

2 0 2 4

LOGIC AND PHILOSOPHY

Full Marks : 100
Pass Marks : 30

Time : 3 hours

The figures in the margin indicate full marks for the questions

ALLOTMENT OF MARKS

Q. No. **1** carries 1 mark each : $1 \times 12 = 12$

Q. Nos. **2** to **13** carry 2 marks each : $2 \times 12 = 24$

Q. Nos. **14** to **23** carry 4 marks each : $4 \times 10 = 40$

Q. Nos. **24** to **27** carry 6 marks each : $6 \times 4 = 24$

Total = 100

(2)

1. Answer the following as directed :

$$1 \times 12 = 12$$

তপ্ত দিয়াবোৰৰ নির্দেশানুসৰি উত্তৰ দিয়া :

নির্দেশানুযায়ী নিম্নলিখিতগুলিৰ উত্তৰ দাও :

সৰ্বনায় বাদিয়ৈ ফিননায় লিৰ :

(a) Logic is an art / a science / both science and art.

(Choose the correct answer)

তর্কবিজ্ঞান কলা / বিজ্ঞান / কলা আৰু বিজ্ঞান উভয়ই।

(শুন্দি উত্তৰটো বাছি উলিওৱা)

তর্কবিজ্ঞান কলা / বিজ্ঞান / কলা এবং বিজ্ঞান উভয়ই।

(শুন্দি উত্তৰটি বেছে নাও)

জুক্তিবিগ্নিয়ানা আৰিমু / বিগ্নিয়ান / আৰিমু আৰু বিগ্নিয়ান মৌৰৰো।

(গেৰেঁ ফিননায়খৌ সায়খ'না দিহুন)

(b) The copula of a proposition is in the past / present / future tense.

(Choose the correct answer)

বচনৰ সংযোজক অতীত / বৰ্তমান / ভৱিষ্যৎ কালত থাকে।

(শুন্দি উত্তৰটো বাছি উলিওৱা)

বচনেৰ সংযোজক অতীত / বৰ্তমান / ভৱিষ্যৎ কালে থাকে।

(শুন্দি উত্তৰটি বেছে নাও)

বাথ্রাসানি ফোনাংজাব সোদোৰা জাখাঁ / জাফু / ইয়ুন বিদিন্থায়াব থায়ো।

(গেৰেঁ ফিননায়খৌ সায়খ'না দিহুন)

(3)

(c) There is no distribution of term in _____ proposition.

(Fill in the blank)

_____ বচনত কোনো পদ ব্যাপ্তি নহয়।

(খালী ঠাই পূৰণ কৰো)

_____ বচনে কোনো পদ ব্যাপ্তি হয় না।

(শূন্যস্থান পূৰণ কৰো)

_____ বাথ্রাসায়াব জেৰো বিদাব রানসারজায়া।

(লাদাঁ জায়গা আন্তু খালাম)

(d) Either Radhakrishnan is a philosopher or a politician. It is an example of disjunctive proposition / conjunctive proposition.

(Choose the correct answer)

ৰাধাকৃষ্ণন হয় এজন দাশনিক অথবা বাজনীতিবিদ। এইটো বিকল্পাত্মক বচনৰ /
সংযোজক বচনৰ উদাহৰণ।

(শুন্দি উত্তৰটো বাছি উলিওৱা)

ৰাধাকৃষ্ণন হলেন একজন দাশনিক অথবা রাজনীতিবিদ। এটি একটি বিকল্পাত্মক
বচনেৰ / সংযোজক বচনেৰ উদাহৰণ।

(শুন্দি উত্তৰটি বেছে নাও)

ৰাধাকৃষ্ণনআ সাসে সান্থৌগিৰি এবা রাজখাৰ্মিগিৰি। বেয়ো মোনসে আলাদা বাথ্রাসা /
দাজাবদেৱ্যা বাথ্রাসানি বিদিন্থি।

(গেৰেঁ ফিননায়খৌ সায়খ'না দিহুন)

- (e) In immediate inference; the conclusion is deduced from one / two / three premise(s).

(Choose the correct answer)

অমাধ্যম অনুমানত সিদ্ধান্তটো এটা / দুটা / তিনিটা আশ্রয়বাক্যৰ পৰা নিঃসৃত হয়।

(শুন্দি উত্তরটো বাছি উলিওৱা)

অমাধ্যম অনুমানে সিদ্ধান্তটি একটি / দুটি / তিনিটি আশ্রয়বাক্য থেকে নিঃসৃত হয়।

(শুন্দি উত্তরটি বেছে নাও)

বিজোড়ারি নড়ি অনুমান জেৱাৰ জোৰথিখৌ মোনসে / মোননৈ / মোনথাম আস্থয়-
আঘানিফ্রায় মোননো হায়ো।

(গেৰেঁ ফিননায়খৌ সায়খ'না দিহুন)

- (f) The predicate of the conclusion of a syllogism is called major term / minor term / middle term.

(Choose the correct answer)

ন্যায় অনুমানৰ সিদ্ধান্তৰ বিধেয়ক সাধ্যপদ / পক্ষপদ / হেতুপদ বোলে।

(শুন্দি উত্তরটো বাছি উলিওৱা)

ন্যায় অনুমানেৰ সিদ্ধান্তেৰ বিধেয়কে সাধ্যপদ / পক্ষপদ / হেতুপদ বলে।

(শুন্দি উত্তরটি বেছে নাও)

ন্যায় অনুমাননি জোৰথিনি থাখ্যায় সোদোৰসাখৌ গাহাই সোদোৰসা / লেঙাই সোদোৰসা /
গেজেৱ সোদোৰসা বুঁনায় জায়ো।

(গেৰেঁ ফিননায়খৌ সায়খ'না দিহুন)

- (g) Mention any one valid mood of second figure.

দ্বিতীয় সংহানৰ যি কোনো এটা বৈধ মূর্তি উল্লেখ কৰা।

দ্বিতীয় সংহানেৰ যে কোনো একটি বৈধ মূর্তি উল্লেখ কৰো।

নৈথি দাথায়নি জায়খিজায়া মোনসে জুক্তিগোনাং থাসারি মখ'।

- (h) What will be the truth-value of $p \vee q$, if both p and q are false?

p আৰু q উভয়েই অসত্য হ'লে $p \vee q$ ৰ সত্যমূল্য কি হ'ব?

p এবং q উভয়েই অসত্য হলে $p \vee q$ -এৰ সত্যমূল্য কী হবে?

জুদি p আৰো q আ মোনৈবো নংখ্যায় জায়েল্লা $p \vee q$ নি থারবেসেনা মা জাগোন?

- (i) What is the derivative meaning of the word 'epistemology'?

'Epistemology' শব্দটোৰ বুৎপত্তিগত অর্থ কি?

'Epistemology' শব্দটিৰ বুৎপত্তিগত অর্থ কী?

'Epistemology' সোদোৰনি গুৰু ঔঁথিয়া মা?

- (j) Who is the founder of Sāmkhya Philosophy?

সাংখ্য দৰ্শনৰ প্রতিষ্ঠাতা কোন?

সাংখ্য দৰ্শনেৰ প্রতিষ্ঠাতা কে?

সাংখ্য সান্ধৌনি গায়সনগিৰিয়া সোৱ?

- (k) State any one point of difference between Rationalism and Empiricism.

বুদ্ধিবাদ আৰু অভিজ্ঞতাবাদৰ মাজত থকা যি কোনো এটা পাৰ্থক্য উল্লেখ কৰা।

বুদ্ধিবাদ এবং অভিজ্ঞতাবাদেৰ মধ্যে যে কোনো একটি পাৰ্থক্য উল্লেখ কৰো।

সালোখান্ধি আৰো রঁমোন্থায়খান্ধিনি গেজেৱ থানায় জায়খিজায়া মোনসে ফাৰাগথি
লিৱ।

(6)

(1) How many Pramāṇas are accepted in Nyāya Philosophy?

ন্যায় দর্শনত কেইটা প্রমাণ স্বীকৃত করা হয় ?

ন্যায় দর্শনে কয়টি প্রমাণ স্বীকৃত করা হয় ?

ন্যায় সান্থৌবিগিয়ানাব মোনবৈসে প্রমাণফোরখৌ গনায়নায় জায়ো ?

2. Write the name of two logicians who have contributed in the development of modern logic.

2

আধুনিক তর্কবিজ্ঞানৰ বিকাশত অবদান আগবঢ়েৱা দুজন তর্কবিদৰ নাম লিখা।

আধুনিক তর্কবিজ্ঞানেৰ বিকাশে অবদান প্ৰদানকাৰী দুজন তর্কবিদেৰ নাম লেখো।

গোদান জুক্তিবিগিয়ান জীগানায়াব বিহোমা থানায় সানৈ জুক্তিয়ারিনি মুঁ লিৰ।

3. State two advantages of the use of symbols in logic.

2

তর্কবিজ্ঞানত প্ৰতীক ব্যৱহাৰৰ দুটা সুবিধা উল্লেখ কৰা।

তর্কবিজ্ঞানে প্ৰতীক ব্যৱহাৰেৰ দুটি সুবিধা উল্লেখ কৰো।

জুক্তিবিগিয়ানাব নেৰ্সোন বাহায়নায়নি মোননৈ খাৰু লিৰ।

4. Classify proposition according to quality.

2

গুণ অনুসৰি বচনৰ শ্ৰেণীবিভাজন কৰা।

গুণ অনুযায়ী বচনেৰ শ্ৰেণীবিভাজন কৰো।

গুন বাদিয়ৈ বাথাসানি থাখো রান।

5. Define class membership proposition with example.

1+1=2

উদাহৰণসহ শ্ৰেণী সদস্যতা বচনৰ সংজ্ঞা দিয়া।

উদাহৰণসহ শ্ৰেণী সদস্যতা বচনেৰ সংজ্ঞা দাও।

বাথাসানি থাখৌ রাননায় মাখৌ বুড়ো বিদিন্ধিজোঁ ফোৰমায।

6. Convert the following propositions :

2

তলত দিয়া বচনবোৰৰ সমৰ্বতন কৰা :

নিম্নলিখিত বচনগুলিৰ সমৰ্বতন কৰো :

গাহায়নি বাথাসাফোৰখৌ সোলায় :

(a) All philosophers are wise.

সকলো দাশনিক হয় জ্ঞানী।

সকল দাশনিক হলেন জ্ঞানী।

গাসৈবো সান্থৌগিৰি জায়ো ঘ্যানি।

(b) Some scientists are poets.

কিছুমান বৈজ্ঞানিক হয় কবি।

কতিপয় বৈজ্ঞানিক হলেন কবি।

খায়সে বিগিয়ানগিৰি জায়ো খন্থাইগিৰি।

7. Define middle term with example.

1+1=2

উদাহৰণসহ হেতুপদৰ সংজ্ঞা দিয়া।

উদাহৰণসহ হেতুপদেৰ সংজ্ঞা দাও।

গৈজেৱো সৌদোৰসা মাখৌ বিদিন্ধিজোঁ ফোৰমায।

8. Give an example of fallacy of four terms.

চতুর্পদী দোষের এটা উদাহরণ দিয়া।

চতুর্পদী দোষের একটি উদাহরণ দাও।

মোনরৈ সোদোবসানি গোরোন্থিনি মোনসে বিদিন্থি হো।

2

9. State two points of difference between logical constant and variables. 2

তকীয় অবিকারী আৰু পৰিৱৰ্তৰ মাজৰ দুটা পাৰ্থক্য উল্লেখ কৰা।

তকীয় অবিকারী এবং পৰিৱৰ্তেৰ মধ্যে দুটি পাৰ্থক্য উল্লেখ কৰো।

জুক্তিযারি দিদোম আৰো সোলায়স্লুনি মোননৈ ফাৰাগথি লিৰ।

10. Define conjunctive function with example. 1+1=2

উদাহৰণসহ সংযোজক ফলনৰ সংজ্ঞা দিয়া।

উদাহৰণসহ সংযোজক ফলনেৰ সংজ্ঞা দাও।

দাজাবদেৱ্যা বাথ্মাসা মাখৌ বুড়ো বিদিন্থিজোঁ ফোৰমায।

11. Write the name of two empiricist philosophers. 2

দুজন অভিজ্ঞতাবাদী দাশনিকৰ নাম লিখা।

দুজন অভিজ্ঞতাবাদী দাশনিকেৰ নাম লেখো।

সানৈ রঁমোন্থায গোনাং সান্থৈগিৰিনি মুঁ লিৰ।

12. Define Pūrvavat Anumāna with example. 1+1=2

উদাহৰণসহ পূৰ্বৰ্ণ অনুমানৰ সংজ্ঞা দিয়া।

উদাহৰণসহ পূৰ্বৰ্ণ অনুমানেৰ সংজ্ঞা দাও।

ইয়ুন জাথায়ারি অনুমান মাখৌ বুড়ো বিদিন্থিজোঁ ফোৰমায।

13. What is realism?

বাস্তুবাদ কি ?

বাস্তুবাদ কী ?

মোগথাঁ খান্থি মাখৌ বুড়ো?

14. What is symbolic logic? State two points of difference between traditional logic and symbolic logic. 2+2=4

প্ৰতীকাত্মক তৰ্কবিজ্ঞান বুলিলে কি বুজা ? পৰম্পৰাগত তৰ্কবিজ্ঞান আৰু প্ৰতীকাত্মক তৰ্কবিজ্ঞানৰ মাজৰ দুটা পাৰ্থক্য উল্লেখ কৰা।

প্ৰতীকাত্মক তৰ্কবিজ্ঞান বলতে কী বোৱা ? পৰম্পৰাগত তৰ্কবিজ্ঞান এবং প্ৰতীকাত্মক তৰ্কবিজ্ঞানেৰ মধ্যে দুটি পাৰ্থক্য উল্লেখ কৰো।

নেৰ্সোন জুক্তিবিগিয়ান মাখৌ বুড়ো? গোজাম জুক্তিবিগিয়ান আৰো নেৰ্সোন জুক্তিবিগিয়াননি মোননৈ ফাৰাগথি লিৰ।

15. Explain Four-fold Scheme of proposition. 4

বচনৰ চতুৰঙ্গীয় বিভাজন ব্যাখ্যা কৰা।

বচনেৰ চতুৰঙ্গীয় বিভাজন ব্যাখ্যা কৰো।

বাথ্মাসানি বৈ বিধান্তিয়ারি থাখৌ রাননায়খৌ ফোৰমাযনা লিৰ।

16. Reduce the following sentences into strict logical form : 4

তলৰ বাক্যসমূহক তৰ্কবিজ্ঞানসম্মত বচনলৈ ৰূপান্তৰ কৰা :

নীচেৰ বাক্যগুলিকে তৰ্কবিজ্ঞানসম্মত বচনে ৰূপান্তৰ কৰো :

গাহাযনি বাথ্মাফোৰখৌ জুক্তিবিগিয়াননি বাদিয়ৈ বাথ্মাসায়াৰ সোলায :

(a) Learned are honoured everywhere.

বিদ্বান সৰ্বত্র পূজিত।

বিদ্বান সৰ্বত্র পূজনীয়।

ম্যানি জেঠিঙ্গো ফুজিজায়ো।

(b) Many persons are not present at the meeting.

বহুতো মানুষ সভাখনত উপস্থিত নাইল।

অনেক মানুষ সভাটিতে অনুপস্থিত ছিল।

গোবীঁ মানসি আফাদাব নুজাথিয়াখৈমোন।

(c) Nobody can do it.

কোনেও এইটো কৰিব নোৱাৰে।

কেউই এটা কৰতে পাৱে না।

বেঞ্জী রাবণী মাবনো হায়।

(d) Only graduates are eligible for the post.

কেৱল স্নাতকসকলৈ এই পদৰ বাবে যোগ্য।

কেবল স্নাতকৱাই এই পদেৰ জন্য যোগ্য।

Graduates ফোৱাল বে মাসিনি থাখ্যায উদায়থি।

17. Define proposition according to traditional logic. Explain different parts of a logical proposition.

$$1+3=4$$

পৰম্পৰাগত তর্কবিজ্ঞান অনুসৰি বচনৰ সংজ্ঞা দিয়া। এটা তর্কবিজ্ঞানসম্মত বচনৰ বিভিন্ন অংশবোৰ ব্যাখ্যা কৰা।

পৰম্পৰাগত তর্কবিজ্ঞান অনুসারে বচনেৰ সংজ্ঞা দাও। একটি তর্কবিজ্ঞানসম্মত বচনেৰ বিভিন্ন অংশগুলি ব্যাখ্যা কৰো।

গোজাম জুক্তিবিগ্যাননি বাদিয়ৈ বাথাসা মাখী ভুড়ো? জুক্তিয়ারি বাথাসানি গুৰুন গুৰুন বাহাগোফোৰঞ্জী ফোৱামায়না লিৰ।

18. State any four general rules of pure categorical syllogism.

4

অমিশ্র নিৰপেক্ষ ন্যায়ৰ যি কোনো চাৰিটা সাধাৰণ নিয়ম উল্লেখ কৰা।

অমিশ্র নিৰপেক্ষ ন্যায়েৰ যে কোনো চাৰিটি সাধাৰণ নিয়ম উল্লেখ কৰো।

গুৰু সাধাৰণ গৈয়ৈ ন্যায়নি জায়ত্বিজ্ঞায়া মোনৱৈ সৰাসনস্বা নেম লিৰ।

19. Write a short note on figure of a syllogism.

4

ন্যায়ৰ সংহান সম্পর্কে এটা চমু টোকা লিখা।

ন্যায়েৰ সংহান সম্পর্কে একটি সংক্ষিপ্ত টীকা লেখো।

ন্যায়নি দাথাইনি সাধাৰণ মোনসে লিখসুঁথায লিৰ।

20. Reduce any one of the following syllogistic arguments into strict logical form and test its validity :

4

নিম্নলিখিত ন্যায় অনুমানসমূহৰ যি কোনো এটাক তর্কবিজ্ঞানসম্মত কৃপত পৰিণত কৰা আৰু ইয়াৰ বৈধতা নিৰ্ণয় কৰা :

নিম্নলিখিত ন্যায় অনুমানগুলিৰ যে কোনো একটিকে তর্কবিজ্ঞানসম্মত কৃপত পৰিবৰ্তন কৰো এবং এৱ বৈধতা নিৰ্ণয় কৰো :

গাহায়নি ন্যায় অনুমানফোনি জায়ত্বিজ্ঞায়া মোনসেঞ্জী জুক্তিবিগ্যান মহৱ হো :

(a) Aristotle was a great logician, because he was a philosopher and all great logicians are philosophers.

এৰিষ্ট'টল এজন ডাঙৰ তর্কবিদ আছিল, কাৰণ তেওঁ এজন দাশনিক আৰু সকলো ডাঙৰ তর্কবিদেই দাশনিক।

আ্যারিস্ট'টল ছিলেন একজন বিখ্যাত তর্কবিদ, কাৰণ তিনি একজন দাশনিক এবং সকল বিখ্যাত তর্কবিদই দাশনিক।

এৰিষ্টলা সাসে গিদিৰ জুক্তিবাদিমোন, মানোনা বিথাড়া সাসে সান্ধৌগিৰি আৰো গাসৈবো জুক্তিবাদিয়ানো গিদিৰ সান্ধৌগিৰি।

- (b) He is not superstitious, because uneducated persons are superstitious and he is not uneducated.

তেওঁ অন্ধবিশ্বাসী নহয়, কিয়নো অশিক্ষিতসকল অন্ধবিশ্বাসী আৰু তেওঁ অশিক্ষিত নহয়।

তিনি অন্ধবিশ্বাসী নন, কাৰণ অশিক্ষিতৰা অন্ধবিশ্বাসী এবং তিনি অশিক্ষিত নন।

বিথাড়া খোমসি ফোথায়গিৰি নড়া, মানোনা সোলোঁথায গোথিফোৱাসো খোমসি ফোথায়াৰি
আৰো বিথাড়া সোলোঁথায গোথি নড়া।

21. Write a short note on metaphysics.

4

অধিবিদ্যা সম্পর্কে এটি চমু টোকা লিখা।

অধিবিদ্যা সম্পর্কে একটি সংক্ষিপ্ত টীকা লেখো।

সৈথোআৱিসান্থীনি সোমোন্দৈ সুন্দৰ্যৈ লিৰ।

22. Explain any four characteristics of Indian philosophy.

4

ভাৰতীয় দৰ্শনৰ যি কোনো চাৰিটা বৈশিষ্ট্য ব্যাখ্যা কৰা।

ভাৰতীয় দৰ্শনেৰ যে কোনো চাৰিটা বৈশিষ্ট্য ব্যাখ্যা কৰো।

ভাৰতাৰি সান্থীনি জায়খিজায়া মোনঞ্জৈ আত্মল লিৰ।

23. Distinguish between Svārthānumāna and Parārthānumāna.

4

স্বার্থানুমান আৰু পৰার্থানুমানৰ মাজত পাৰ্থক্য দেখুওৱা।

স্বার্থানুমান এবং পৰার্থানুমানেৰ মধ্যে পাৰ্থক্য দেখাও।

গাব হাৰসিয়াৰি শিয়ান (Svārthānumāna) আৰো ফোৱায়থিয়াৰি শিয়ান
(Parārthānumāna)নি গেজেৱ ফাৰাগ দিন্ধি।

24. What is the derivative meaning of the word 'logic'? Discuss the utility of the study of logic. 2+4=6

'Logic' শব্দটোৰ বৃৎপত্তিগত অৰ্থ কি? তৰ্কবিজ্ঞান অধ্যয়নৰ উপযোগিতাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা।

'Logic' শব্দটিৰ বৃৎপত্তিগত অৰ্থ কি? তৰ্কবিজ্ঞান অধ্যয়নেৰ উপযোগিতাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰো।

'Logic' সোদোৱনি গুৰৈ ওঁঠিয়া মা? জুক্তিবিগিয়াননি থিনি সোমোন্দৈ সাবৰায।

Or / নাইবা / অথবা / এবা

- Define proposition according to modern logic. Explain different forms of compound proposition with example. 2+4=6

আধুনিক তৰ্কবিজ্ঞান অনুসৰি বচনৰ সংজ্ঞা দিয়া। যৌগিক বচনৰ বিভিন্ন প্ৰকাৰসমূহ উদাহৰণৰ সৈতে ব্যাখ্যা কৰা।

আধুনিক তৰ্কবিজ্ঞান অনুসৰে বচনেৰ সংজ্ঞা দাও। যৌগিক বচনেৰ বিভিন্ন প্ৰকাৰসমূহ উদাহৰণসহ ব্যাখ্যা কৰো।

গোদান জুক্তিবিগিয়াননি বাদিয়ৈ বাথাসানি বুঁফুৰলু লিৰ। জথা বাথাসানি গুৰুন গুৰুন
ৰোখোমফোৰখৌ বিদিন্ধিৰ্জো ফোৱায়না লিৰ।

25. Define syllogism. Describe the structure of pure categorical syllogism. 2+4=6

ন্যায়ৰ সংজ্ঞা দিয়া। অমিশ্র নিৰপেক্ষ ন্যায়ৰ গঠন বৰ্ণনা কৰা।

ন্যায়েৰ সংজ্ঞা দাও। অমিশ্র নিৰপেক্ষ ন্যায়েৰ গঠন বৰ্ণনা কৰো।

ন্যায়নি বুঁফুৰলু লিৰ। গুৰৈ সায়খনায গৈষৈ দাথায মহৱৰী ফোৱায়না লিৰ।

Or / নাইবা / অথবা / এবা

Give examples of each of the valid moods of the third figure.

6

তৃতীয় সংস্থানৰ প্রতিটো বৈধ মূর্তিৰ এটাকৈ উদাহৰণ দিয়া ।

তৃতীয় সংস্থানেৰ প্রতিটি বৈধ মূর্তিৰ একটি কৰে উদাহৰণ দাও ।

থামথি দাথায়নি মোনফোম্বো জুক্তিগোনাং থাসারিনি মোনসেয়ৈ বিভিন্নি হো ।

26. Describe the characteristics of symbolic logic.

6

প্রতীকাত্মক তর্কবিজ্ঞানৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ ব্যাখ্যা কৰা ।

প্রতীকাত্মক তর্কবিজ্ঞানেৰ বৈশিষ্ট্যগুলি ব্যাখ্যা কৰো ।

নেৰ্সোনারি জুক্তিবিশ্বাস আখ্যুথাইফোরখৌ ফোৰমায়নানৈ লিৰ ।

Or / নাইবা / অথবা / এবা

Construct truth table for any three of the following propositional forms and determine whether it is tautology, contradictory or contingent :
2+2+2=6

তলত দিয়া বচনাত্মক আকাৰসমূহৰ পৰা যি কোনো তিনিটাৰ সত্য তালিকা গঠন কৰা আৰু সেইসমূহ স্বতঃসত্য, স্বতঃমিথ্যা নে অনিদিষ্টমানবিশিষ্ট নিৰ্ণয় কৰা :

নিম্নলিখিত বচনাত্মক আকাৰগুলি থেকে যে কোনো তিনিটিৰ সত্য তালিকা গঠন কৰো এবং সেইগুলি স্বতঃসত্য, স্বতঃমিথ্যা না অনিদিষ্টমানবিশিষ্ট তা নিৰ্ণয় কৰো :

গাহাযাব হোনায বাথ্রাসায়ারি মহৱফোৰনিফ্রায জাযখিজায়া মোনথামনি থার ফারিলাই বানায আৰো বেফোৰখৌ জুক্তিয়ারি সৈথো, জুক্তিয়ারি সৈথো না জানো হাথাবনা থি খালাম :

(a) $(p \cdot q) \cdot (p \supset \sim q)$

(b) $\sim p \vee (q \supset \sim p)$

(c) $(p \supset q) \equiv (\sim q \supset \sim p)$

(d) $p \supset (p \cdot q)$

27. What is Rationalism? How does Locke criticise Descartes' innate ideas? Discuss.
1+5=6

বুদ্ধিবাদ কি ? লকে কিদৰে ডেকার্টৰ অন্তর্জাত ধাৰণা সমালোচনা কৰিছে, আলোচনা কৰা ।

বুদ্ধিবাদ কী ? জন লক কীভাৱে ডেকার্টেৰ অন্তর্জাত ধাৰণা সমালোচনা কৰেছেন, আলোচনা কৰো ।

সোলোখান্তি মাখৌ ভুঁড়ো ? লকআ মাৰ্বৈ ডেকার্টনি ইসিডারি সানমিখৌ বিজিৰদো সাবৰায় ।

Or / নাইবা / অথবা / এবা

What is Idealism? Explain any four characteristics of Idealism. 2+4=6
ভাৱবাদ কাক বোলে ? ভাৱবাদৰ যি কোনো চাৰিটা বৈশিষ্ট্য ব্যাখ্যা কৰা ।

ভাৱবাদ কাকে বলে ? ভাৱবাদেৰ যে কোনো চাৰটি বৈশিষ্ট্য ব্যাখ্যা কৰো ।

নেৰ্সোনখান্তি (আদৰ্শবাদ) মাখৌ ভুঁড়ো ? নেৰ্সোনখান্তিনি জাযখিজায়া মোনকৈ আখ্যুথায ফোৰমায়না লিৰ ।

★ ★ ★